

Nieuwsbrief voor de donateurs van de
Stichting Vrienden van het
Fruitteelmuseum in Kapelle

De Slanke Spil

Nummer 23, oktober 2014

COLOFON

De Slanke Spil is een uitgave van de
Stichting Vrienden van het
Fruitteelmuseum in Kapelle

Oplage: 320 exemplaren
Bankrekening
Vrienden: NL88RABO0331556790

Museum

Adres: Annie MG Schmidtsingel 1
4421 PM Kapelle
Telefoon: 0113-34 49 04
E-mail: info@fruitteelmuseum.nl
Website: www.fruitteelmuseum.nl

In dit nummer:

Voorwoord	1
Jaarprogramma 2014	1
Snoeicursus 2015	1
Museumerdag	2
Wat is er veranderd in de museumtuin	2
Plukkers gevraagd	3
Nieuwe tentoonstelling	4
Nogmaals de Zeeuwse plukladder	4
Een bijzonder verhaal	5
Verhaal met foto's	5

Voorwoord

In dit nummer van de Slanke Spil weer een bloemlezing van interessante verhalen en wetenswaardigheden van de voor ons bekende schrijvers. Het gaat goed met het Fruitteelmuseum gezien de vele activiteiten die door onze bezoekers erg gewaardeerd worden. Dank aan al onze vrijwilligers!

De Midwintermiddag gaat dit jaar **niet** door.

De brief met de donateurkaart 2015 wordt U in december toegestuurd.

Veel leesplezier!

Cathrien Kole

Jaarprogramma 2014 Fruitteelmuseum

Wo 22 okt Kinderactiviteit: 'Minituintjes maken'

Ma 10 nov Lezing door de heer Andela:
Ontwikkelingen in de fruitteelt in
landen buiten Europa.

Za 12 dec Opfriscursus snoeien

NB. De geplande activiteiten zijn onder voorbehoud; voor de actuele situatie, zie onze website www.fruitteelmuseum.nl

Fruitteelmuseum, Annie M.G.Schmidtsingel 1,
4421 TA Kapelle, 0113-344904

Snoeicursus 2015

Het Fruitteelmuseum in Kapelle organiseert in de maanden januari t/m maart 2015 een korte cursus snoeien van laagstam fruitbomen en klein fruit, vooral druiven.

Tijdens de cursus wordt onder deskundige leiding het snoeien van vele soorten fruitbomen, van appels, peren tot bramen en frambozen in praktijk en theorie uitgelegd. Er wordt o.a. aandacht besteed aan het tijdstip van snoeien,

de wijze van snoeien, de reactie van de fruitboom op de snoei en de opbrengst. Men gaat tijdens de cursus zo veel mogelijk zelf aan de slag; de beste manier om het te leren. De snoeicursus bestaat uit een startbijeenkomst, twee praktijkdagen, d.w.z. 2x op de donderdagmiddag of 2x op de zaterdagochtend, en twee theorieavonden (zie onderstaande data).

Kosten € 70,00, inclusief entree, consumpties en een reader.

Data snoeicursus:

Startbijeenkomst:

Zaterdag 17 januari : 13.00 – 16.00 uur

Praktijk:

Donderdag 22 januari : 13.00 – 16.00 uur

Donderdag 29 januari : 13.00 – 16.00 uur
of

Zaterdag 7 maart : 09.30 – 12.00 uur

Zaterdag 14 maart : 09.30 – 12.00 uur

Theorie:

Woensdag 4 februari : 19.30 – 21.30 uur

Woensdag 11 februari : 19.30 – 21.30 uur

Voor meer informatie en aanmelding uiterlijk 10 januari 2015, tijdens openingsuren op woensdag en zaterdag van 13.00 tot 17.00 uur, per telefoonnummer 0113-344904, via e-mail info@fruitteeltmuseum.nl of via www.fruitteeltmuseum.nl.
Bevestiging deelname op volgorde van binnenkomst.

Museumerdag

Zaterdag 4 oktober jl. was het weer gezellig druk in en rond het Fruitteeltmuseum.

Op de museumerdag, inmiddels een traditie geworden, werd natuurlijk weer fruit gedetermineerd onder leiding van een deskundig panel. Eén van de panelleden, Vincent Turkelboom, prees de organisatie en de inzet van vrijwilligers voor deze dag: 'Heel belangrijk, dat er op deze manier aandacht gegeven wordt aan de (oude) fruitrassen en de geschiedenis van de fruitteelt. Het zou mooi zijn dat de kennis op dat gebied wordt overgedragen aan een jongere generatie.'

Een aantal dames heeft in de afgelopen periode gewerkt aan de langste fruitmerklap van de wereld. Eef de Jonge uit Tholen, die zelf haar sporen verdiend heeft in de museumwereld en voornamelijk op het gebied van merklappen, heeft deze bijzondere merklap op de museumerdag onthuld. Zij constateerde, dat het 'borduurwerkvirus' ook Kapelle heeft getroffen. Tevens deed zij een oproep om ook de jeugd hiervoor te interesseren om zodoende de merklaptraditie door te geven. Voor wie dit leest en er niet bij was: kom het met eigen ogen zien in het Fruitteeltmuseum. Het is zeker de moeite waard.

Verder werd er op deze middag weer echt fruit geveild en werden er rondleidingen gegeven. In een aantal kraampjes kon kleinvee worden bewonderd en geaaid; ook konden er verschillende jamsorten en appels worden geproefd en producten worden gekocht van een echte boerderijwinkel. Kortom een geslaagde middag op een prachtige najaarsdag.

Wat is er veranderd in de museumtuin?

Ziektebestrijding

In goed overleg is ervoor gekozen om de plaagbestrijding zo aan te passen, dat deze vrijwel geheel komt te vervallen. Dat is best spannend, want het gaat om een wankel evenwicht. We hopen op deze manier na enige tijd tot een goede balans te komen. Voor de goede orde: dit mag nog geen 'biologische teelt' genoemd worden. De eerste aanzet tot deze meer natuurlijke teeltwijze is hoopgevend: we constateren al minder aantasting dan bij een niet sluitend bestrijdingsschema. Dat niet-sluitende schema en het gevolg daarvan was een probleem waar we de afgelopen jaren vaak mee worstelden. De stap die we gezet hebben, is ook interessant voor de hobbyteler en verdient naar onze mening navolging.

De aansturing en informatie-uitwisseling verloopt via Adri Kloosterman, die in augustus jl voor geïnteresseerden een leerzame rondleiding gaf.

Nieuwe aanplant

Na wat aarzeling is er toch opnieuw geplant in de zogenaamde 'beierbogerd'. Struiken van

rode, zwarte en kruisbessen, op de manier zoals die vroeger ook werden geplant. De gewenste rassen uit die periode waren helaas onvoldoende aanwezig. Met het beschikbare plantmateriaal kunnen bezoekers toch weer kennisnemen van de ontwikkeling van struik naar haag.

Helaas moesten weer enkele rassen zomerframbozen worden gerooid i.v.m. teruglopende gezondheid en om verdere besmetting te voorkomen. De opengevallen ruimte kan worden benut voor zoete kersen op super slanke spillen. In een ander vak is er ruimte voor een nieuwe poging met gezonde frambozen, want naar mijn mening horen frambozen zeker in de museumtuin thuis.

Om nog meer perenrassen te kunnen tonen is een deel van de snoeren van één ras omgeënt. Het uit België verkregen enthout geeft nu de eerste vruchten. De rasechtheid moet helaas opnieuw worden vastgesteld.

Ook tussen de bestaande pruimenbomen zijn nog enkele aanvullende rassen geplant. We moeten echter constateren, dat dit niet zo succesvol is.

De uitbreiding van de museumtuin

Het probleem met ruimtegebrek is, dank zij de uitbreiding van de museumtuin, voorlopig voorbij. Het nieuwe perceel, dat vroeger 'het zandpitje' heette, is ongeveer volgeplant. Door omenting kan het aantal rassen nog worden uitgebreid. De collectie is hierdoor met ca. 100 nieuwe rassen uitgebreid. Deze verzameling is tot stand gekomen door de ijver van Adri van Liere. Hij zal ons de komende tijd, te beginnen op de museumerfdag op 4 oktober a.s., nog veel kunnen tonen en waar kennis voorhanden is: toelichten.

Ook in de voortuin, voor de speeltheek, is nog een kleine uitbreiding gerealiseerd. Er is een aansluiting gemaakt met bestaande tegelpaden. Bijkomend voordeel is, dat de waardplanten van perenroest hiermee ook verdwenen zijn. In de bestrating heeft Ko Pikkaard vakkundig de naam van ons museum aangebracht. Door middel van enkele kweeperbomen wordt aangesloten bij de reeds bestaande leiboomvormen. De klassieke leibomen komen het best tot hun

recht in kasteel- of kloostertuinen. Daar konden fruiteniers zich in rust en afzondering toeleggen op de hovenierskunst. In ons 'speeltuintje' vind je slechts enkele elementen terug van de latere fruihof, die ook wel burgermanstuin genoemd werd. Zo iets als een perenperk met vrijere boomvormen en vele rassen.

Tot slot wil ik nog een wens onder de aandacht brengen: een rolstoeltoegankelijk verhard pad in het zuid-oostelijke deel van de voortuin. Wellicht kunnen hiervoor in de komende jaren middelen gereserveerd of sponsoren gezocht worden.

Jaap de Schipper

Plukkers gevraagd....

Het Fruitteeltmuseum is dringend op zoek naar iemand die onze appels en peren tijdens de zomermaanden augustus, september en oktober gemiddeld 2x per week wil plukken.

De pluktijd van de appels en peren is variërend per ras. De ene soort rijpt sneller dan de andere. Het pluktijdstip per ras is dus verschillend. Ook het plukken moet op een bepaalde manier gebeuren en vereist een speciale techniek. Door b.v. steelbreuk, knippen, stoten, laten vallen etc. ontstaat plukschade en zijn de appels en peren minder waard voor consumptie en vatbaar voor plagen.

Het Fruitteeltmuseum laat vooral zien dat elke ras zijn eigen tijdstip heeft om geplukt te worden.

We hebben ruim 200 rassen staan die in de zomermaanden geplukt willen worden.

Vind je het leuk om in onze museumtuin te komen plukken en ben je bereid om gedurende augustus, september en oktober 2x per week te komen, dan ben je van harte welkom. Reiskosten worden vergoed, je bent verzekerd en je draait mee met onze vrijwilligersactiviteiten.

Onze gespecialiseerde plukvrijwilliger zal je tijdens het eerste seizoen begeleiden, waarna je met de opgedane kennis en ervaring verder kunt.

Je kunt je aanmelden bij het Fruitteeltmuseum, Annie M.G.Schmidtsingel 1 in Kapelle, tel. 0113-344904 of via info@fruitteeltmuseum.nl.

Nieuwe tentoonstelling

Op 30 november wordt de wisseltentoonstelling "Inde aanbidding" geopend. Deze tentoonstelling is samengesteld met reclamemateriaal uit ons depot. Wij willen laten zien hoe fruit wordt en werd gepropageerd. Het belooft een kleurrijke tentoonstelling te worden met posters en voorwerpen waarmee reclame voor fruit wordt en werd gemaakt.

Niet alleen aanbiedingen maar ook de aantrekkelijkheden van fruit komen aan bod. En inmiddels bekende slogans zoals "Snoep verstandig eet een appel" of (om met Gerard Maasackers te zingen:)

"Er gaat niks, qua kick's boven een goeie appel".

Dick.

Nogmaals de Zeeuwse plukladder

Onlangs kregen we een rekening van de heer H. Zegers-Quakkelaar te Kapelle voor de heer Jacobs te Kloetinge onder ogen voor de levering van "8 boomgaardladders met in totaal 297 sporten". Deze werden in juni 1947 in rekening gebracht voor 2 gulden per sport.

Aanwinsten bibliotheek

In ruil voor onze recente uitgave van Door Eendracht Bloeiend, over fruitteelt en de veilingen in Zeeland van de hand van J. de Jonge ontvingen van de auteur W. Leeman een exemplaar van zijn boek Van Fruitveiling tot veilingpark, Op de grondvesten van Dorestad. Dit boek geeft in 104 pagina's met veel foto's een overzicht van de sloop van de veiling te Wijk bij Duurstede, van de fundamenten van de daar onder liggende stad Dorestad en van de nieuwe stadswijk, die daar op is gebouwd.

Een interessante aanvulling voor de bibliotheek is ook de schenking van fotokopieën van een scriptie over de historie van de Luntersche Tuinbouwvereniging van 1873 tot 1963 en van het officiële register van Nederlandse appelrasnamen van Ir. K. Kiès uit 1969.

Verder zijn door verschillende gevers ook in de afgelopen maanden weer boekjes en "filmpjes" van Flipje Tiel geschonken,

Te koop:

Van verschillende boeken bezit het Fruitteeltmuseum meerdere exemplaren. Indien u daarvoor belangstelling heeft, kunt u de dubbele exemplaren in het Fruitteeltmuseum nu al komen bekijken en eventueel kopen. Volgend jaar willen we een speciale boekenmarkt organiseren.

Aanwinsten voorwerpen

In de verslagperiode kreeg het FM van PPO-fruitteelt te Randwijk twee bladnatschrijvers, de apparaten, die in de naoorlogse periode aan de basis stonden van geleide schurftbestrijding.

Verder schonk een kweker van hazelnootplantmateriaal een op rasnaam gezette collectie van 72 hazelnoten. Met behulp van deze zgn. referentiecollectie is het mogelijk aan de hand van een klein monster noten de juiste rasnaam te bepalen.

Verder is uit België een set geelkoperen cilindervormige gewichten tot en met 1000 gram aangeboden.

Uit de mottenballen

In de periode 1950 - 1960 vond in Nederland de zgn. gasbewaring van appels en peren ingang. Later is men dit algemeen CA-(controlled atmosphere)bewaring gaan noemen. Bij deze vorm van bewaring werd het fruit opgeslagen in gasdichte koelcellen. Door de ademhaling van het fruit wordt koolzuurgas gevormd en deze remt de verdere rijping af. Echter te hoge gehalten aan koolzuur leiden tot zgn. koolzuurschade aan de vruchten. Om deze schade te voorkomen moest men het gehalte aan koolzuurgas regelmatig meten. Bij een te hoog gehalte liet men buitenlucht toe in de cel. Aanvankelijk wisten we op het FM alleen dat voor het meten van CO₂ verplaatsbare apparatuur bestond met de namen Orsat en Fyrite. In de loop der jaren zijn echter toch enkele van deze meer of minder complete apparaten aan het FM geschonken. Deze zijn nu geregistreerd.

Het Orsat-apparaat is een plaatstalen doos met daarin een klein laboratorium. Men pompt de cellucht door een oplossing, die resp. koolzuur en zuurstof bindt. Uit de volumevermindering kan men de gehalten aan gebonden gassen

berekenen. Deze apparaten werden gemaakt door Apparatenfabriek Van Doorn te De Bilt.

Het Fyrite-apparaat werd in de USA gemaakt, was kleiner dan het Orsat-apparaat, maar was minder nauwkeurig. Met een knijpbalg werd cellucht door het apparaat gepompt. Na schudden kon het CO₂-gehalte worden afgelezen. Bij de fruitbewaring werd meestal het apparaat gebruikt voor de meting van koolzuur, maar er waren ook uitvoeringen voor andere gassen zoals zuurstof.

Na 1965 worden de gassen in de CA-cellen meestal elektronisch, soms zelfs automatisch, gemeten.

Al paraguayo gegeten?

Waarschijnlijk wel. Dit is de internationale naam voor wat we in Nederland wilde perziken noemen. Deze steenvruchten zijn de laatste jaren in de zomer enkele maanden op de markt, meestal geïmporteerd uit Spanje. Deze platte perziken met fluweelachtige schil smaken doorgaans beter dan de te vroeg geplukte perziken en nectarines uit Zuid-Europa.

Een bijzonder verhaal....

Afgelopen zomer (2014) heeft het Zeeuws Museum in Middelburg onder publieke belangstelling (zie de PZC) uit de handen van de familie Traas uit Canada diverse klederdrachtstukken ontvangen. Meneer Traas, ooit beginnend boomkweker in Baarland, is geen onbekende in fruittelerskringen. Na de watersnood in 1953, waarbij ook zijn bedrijf werd getroffen, is hij naar Canada vertrokken.

Na de gebruikelijke 'vreemde' werkzaamheden als emigrant is hij er toch in geslaagd om een aansprekende vruchtboomkwekerij op te bouwen. Hij wist in Vancouver vertrouwen te winnen voor de kwaliteiten van de zwakke appelonderstam M9.

Dat de heer Traas ook binding had met het verleden blijkt uit het volgende verhaal:

Toen Daan de Pundert, voormalig voorlichter op Zuid-Beveland, na zijn pensionering een bezoek bracht aan de heer Traas, hebben zij zeker over vroeger gesproken. Wat een verrassing, dat de familie Traas nog steeds appelbollen bakte van

de Soete Silverling, een zestiende-eeuws Nederlands ras, beschreven door Knoop in 1758. Zoals zo veel was dit ras ooit meegekomen uit Zeeland en lang gekoesterd. Daan wist zeker, dat de oorspronkelijke boom van dit appelras er niet meer stond.

Een nicht van de heer Traas heeft later het ras als enthout, verstoep in de kaft van een boek, teruggebracht naar Zeeland. Dat was een spannende onderneming, want op vorige reizen was het al eens misgegaan met de illegale invoer van enthout. De appels moesten, middels een fikse boete duur worden betaald door de nicht van Traas.

Boomkweker Van der Plassche uit 's Gravenpolder heeft voor verdere verspreiding gezorgd onder liefhebbers. Zo vergelijkt Hennie Rossel de Soete Silverling met elders opgespoorde vergelijkbare vruchten. Henk Kemp, oud-onderzoeker gebruikswaarde, heeft het ras opgenomen in de genenbank te Randwijk.

Dit bijzondere verhaal werd verteld op een zonnig terras op het Abdijplein in Middelburg door de dochter en de nicht van de heer Traas. Ze genoten er zichtbaar van.

De Soete Silverling verdient volgens mij een plaats in de collectie van ons museum.

Jaap de Schipper

Foto's

In de gang van ons museum hangt een foto van een weiland beplant met appel, peren en pruimenbomen, in het midden daarvan een naar schatting 6 jarig meisje met 2 emmertjes te midden van enkele koeien. Mogelijk hebt u zich

weleens afgevraagd waar is de foto gemaakt, temeer omdat een bijschrift ontbreekt.

Het meisje is het zesjarig dochtertje Dientje van Piet Overbeeke en Coba Krijger wonende op een boerderij in het centrum van het dorp Waarde, de afgebeelde boerenboomgaard is de thuisweide aan de Kerkweg direct achter de boerderij in het centrum van Waarde. Deze boomgaard werd de Doeleweide genoemd, genoemd naar het doel waarop de leden van plaatselijke schutterij schoten. Soms werden ook diverse feestelijkheden op de Doeleweide georganiseerd, getuige een foto uit 1926 waarop de schutters en hun dames geheel in 18e eeuwse kledij zijn uitgedost.

De Doeleweide is thans geheel volgebouwd met woningen, de boerderij is afgebroken, ter plaatse rest een bouwput vol water, Dientje is later gehuwd met Adriaan Leijs, huis schilder te Schore en kreeg drie kinderen, 1 meisje en 2 jongens.

Ze is in 2006 op 95 jarige leeftijd in Cederhof te Kapelle overleden.

De Doeleweide met verpleeghuisje voor T.B.C. lijders, op achtergrond de boerderij